

Nr 267.

Av herr Lindberg, *angående slopande av systemet med statliga och statskommunala beredskapsarbeten.*

Enligt bestämmelserna i 9 § kungörelsen den 27 maj 1949 angående vissa statliga och statsunderstödda åtgärder vid arbetslöshet (arbetslöshetskungörelsen) bedrivs hjälpverksamhet för arbetslösa bl. a. i form av statliga och statskommunala beredskapsarbeten. Hjälpverksamheten bör, så långt ske kan, inriktas på att bereda arbeté. Därvid böra i fråga om beredskapsarbeten statskommunala arbeten företrädesvis anordnas. Statliga beredskapsarbeten utföras i arbetsmarknadsstyrelsens eller annan statlig myndighets regi, statskommunala i kommunal regi. Arbetslöshetshjälp, även sysselsättning vid arbete av ifrågavarande slag, må tillkomma endast den som på grund av arbetslöshet befunnits vara i behov därav.

Den centrala ledningen av den statliga och statsunderstödda hjälpverksamheten vid oförvållad arbetslöshet, alltså även beträffande ifrågavarande arbeten, utövas av arbetsmarknadsstyrelsen. De lokala hjälpåtgärderna skola omhänderhavas av ett bestämt kommunalt organ — drätselkammaren, kommunalnämnden eller särskild arbetslöshetsnämnd.

Arbetslinjen har sålunda givits företräde i svensk arbetslöshetspolitik och måste givetvis ha det även i fortsättningen, då den är den lämpligaste ur såväl samhällets som de enskilda medborgarnas synpunkter. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida de former för dessa arbetens bedrivande, som äro föreskrivna i nuvarande bestämmelser, numera äro de lämpligaste.

De ursprungliga bestämmelserna om beredskapsarbeten tillkommo under en tid, då arbetslösheten var relativt stor och möjligheterna att anordna arbeten i öppna marknaden voro begränsade. Under de år, som gått sedan bestämmelsernas tillkomst, ha emellertid förhållandena förändrats i avsevärd grad. Den statliga verksamheten har utökats i betydande omfattning. Vägväsendet har förstatligats, varigenom staten fått ledningen av alla vägbyggnader och vägarbeten. Järnvägarna och även bussföretag i samband därmed ha praktiskt taget helt förstatligats. Domänverket bedriver arbeten i egen regi, liksom även telegrafstyrelsen och vattenfallsstyrelsen. Staten har således på detta sätt kommit att få ett allt större inflytande på arbetsmarknaden.

Även i andra avseenden äro emellertid förhållandena nu helt andra än vid ifrågavarande bestämmelsers införande. Den återhållsamhet i investeringsverksamhet, som varit nödvändig de senaste åren och som reglerats

bl. a. genom byggnadstillståndslagstiftningen, har medfört, att det finnes en stor reserv av allmännyttiga och andra företag, som man väntar få utförda så snart som möjligt. Stat och kommun ha exempelvis många byggnadsföretag, vilkas snara utförande är av stort allmänt intresse. Det torde finnas en mängd dylika och andra arbetsobjekt, varför det under åtskilliga år framåt icke synes vara några svårigheter att anordna arbeten i öppna marknaden på de mest skilda platser i landet.

Under angivna förhållanden kan ifrågasättas, huruvida icke de statliga beredskapsarbetena helt kunna slopas, då staten genom olika verk och myndigheter på annat sätt kan anordna arbeten, därest arbetslöshet skulle uppkomma. Härigenom skulle även den dualism, som för närvarande i viss mån finnes i organisationen av beredskapsarbetena, kunna försvinna.

Enligt gällande bestämmelser kunna nämligen statliga beredskapsarbeten, som ovan nämnts, bedrivs i arbetsmarknadsstyrelsens eller annan statlig myndighets regi. Arbetsmarknadsstyrelsen bedriver för sina eventuella arbeten särskild förrådsverksamhet med maskinutrustning etc. Därest de statliga beredskapsarbetena slopades, komme alla arbeten att drivas i vederbörande myndighets regi. Arbetsmarknadsstyrelsen skulle således icke behöva ha någon särskild organisation för ifrågavarande beredskapsarbeten, varigenom en viss besparing torde vara möjlig.

Det må i detta sammanhang anföras, att statsutskottet i utlåtande (nr 227) över propositionen (nr 239/1947) angående inrättande av arbetsmarknadsstyrelsen m. m. anförde:

Utskottet finner sig emellertid böra understryka, att den för arbetsmarknadsstyrelsen ur beredskapssynpunkt föreslagna uppgiften att bedriva arbetsföretag i egen regi och att svara för beredskapslagring av arbetsmaskiner m. m. bör bli starkt begränsad, och förutsätter, att denna styrelsens uppgift bör bli föremål för förnyat övervägande, därest omständigheterna skulle giva anledning till antagande, att uppgiften i fråga i sin helhet kan överflyttas på väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Ett flertal reservanter ansågo, att utskottets uttalande borde ha haft följande formulering:

Utskottet finner sig emellertid böra understryka, att den för arbetsmarknadsstyrelsen ur beredskapssynpunkt föreslagna uppgiften att bedriva arbetsföretag i egen regi och att svara för beredskapslagring av arbetsmaskiner m. m. särskilt under nuvarande förhållanden på arbetsmarknaden bör givas en begränsad omfattning och att personaluppsättningen i styrelsen för denna uppgift också bör anpassas därefter.

Riksdagen följde på denna punkt reservationen (riksdagsskrivelsen 1947 nr 441 s. 3).

En annan fråga, som bör upptagas till behandling i detta sammanhang, är frågan om uttagning och hänvisning av arbetskraft till såväl de statliga som statskommunala beredskapsarbetena. Arbetskraft till dessa arbeten ut-

tages enligt gällande ordning av arbetslöshetsnämnden och arbetsförmedlingen i samverkan. Därvid tillkommer det nämnden att bevaka arbetstillfällenas rättvisa fördelning med hänsyn till hjälpbehovet. Beträffande medlem i erkänd arbetslöshetskassa är anmärkt i vissa kommentarer, att den omständigheten, att han kan vara berättigad till understöd från arbetslöshetskassan, vid behovsprövningen icke skall utesluta honom från möjlighet att erhålla beredskapsarbete och ej heller vid uttagningen försätta honom i sämre läge än annan sökande. Avsikten med försäkringen är att ge dess medlemmar en första hjälp vid arbetslöshet. Det är givetvis angeläget, att även arbetslösa kassamedlemmar snarast möjligt erhålla arbete. De måste dock hänvända sig till arbetslöshetsnämnd såsom hjälpsökande och underkastas formell behovsprövning enligt huvudprinciperna i arbetslöshetskungörelsen.

Därest de statliga beredskapsarbetena ersätts med vanliga arbeten i öppna marknaden, synes hela hänvisningsförfarandet kunna förenklas. Då arbetstillfällena icke behöva fördelas efter hjälpbehovet, kan uttagning och hänvisning utan vidare ske genom ett organ, arbetsförmedlingen. Därvid torde, när så är behövt, genom mera allmänna regler (krav på arbetslöshet viss tid, tidsbegränsad sysselsättning i arbetena etc.) en viss turordning fastställas mellan de arbetssökande. De försäkrade, som i viss mån ännu intaga en särställning i fråga om möjligheter att erhålla sysselsättning i beredskapsarbete, skulle, om det nuvarande uttagnings- och hänvisningssystemet slopades, få en likaberättigad ställning med de icke försäkrade. I fråga om de statskommunala beredskapsarbetena torde särskilda föreskrifter beträffande uttagningen och hänvisningen av arbetskraften kunna meddelas i samband med beviljandet av statsbidrag. Det i denna motion föreslagna hänvisningssystemet synes kunna medföra en viss förenkling i den nuvarande organisationen med arbetslöshetsnämnder etc. och inom arbetsmarknadsstyrelsen.

Under återopande av det ovan anförda tillåter jag mig hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning angående ett slopande av det nuvarande systemet med statliga och statskommunala beredskapsarbeten samt

införande av ett smidigare och tidsenligare system än det nuvarande för uttagning och hänvisning av arbetskraft till arbeten för arbetslösa.

Stockholm den 25 januari 1952.

Carl Lindberg.